

?? ??????? ??????? ?? ?? ??????? ?? ?????????????? ??????? ?
 ??????? ???????????

Description

Археолог по образование и журналист по призвание, Димана Трънкова ни дава възможност да надникнем в интимността на литературното творчество. С искрен и много личен тон тя споделя с нас надеждите, творческия порив, ограниченията и разочарованията на един писател в днешна България.

Димана Трънкова е родена през 1980 г. и олицетворява това поколение писатели от постсоциалистическия преход. Спомняйки си за упадъка на социализма в младостта си, тя преживява трудностите на бюджетните съкращения и мъките на масовото разединение на държавата през 90-те години на миналия век. Подобно на съвременниците си, тя е почувствала разочарованието от отчаянието на едно общество в криза, което се разпада и същевременно се преоткрива, нито съвсем същото като старото, нито съвсем чуждо на историята си. « Една криза става катастрофална само ако реагираме на нея с готови идеи », пише философът Хана Аренд(1).

Димана Трънкова отговаря, като мисли отвъд себе си, създава литература, която има смисъл, възражда езика, оставайки му вярна, и ни предупреждава какво може да се случи с българското общество... Една сгъстена версия на съвременния български писател, Димана Трънкова е чудесна илюстрация на прочутото « Аз сме » на нейния колега Георги Господинов(2).

Как започна да пишеш? Защо?

През лятото на 2009 г., докато България затъваше в последиците от прясната световна икономическа и финансова криза, аз бях затънала в ранна криза на средната възраст.

Наближавах тридесетте си години и не бях постигнала нищо, което при критичен поглед отстрани да изглежда като постижение. Пътувах често и на интересни места. Пишех в англоезичното списание [Vagabond](#) за живота в България преди векове и днес. Не бях щастлива. Чувствах се самотна. Бях несигурна – за работата си, за живота си, за бъдещето си. Разполагах с повече свободно време, отколкото бях свикнала да имам. Страдах от неосъзнатата, но остра нужда да създам нещо. Нещо по-трайно от статиите с един месец живот, които пишех за Vagabond.

В такова състояние се озовах пред [Ситовския надпис](#). Подобните на руни знаци, издялани в странно оформена скала край обезлюденото село Ситово в Родопите, са една от слабопознатите загадки на България. Криви и плитки, сиви като камъка, в който са врязани, през по-голямата част от времето те едва се забелязват. Може би точно заради това онези, които ги гледат, виждат в тях това, което искат да видят.

През 1943 г. полицията на Царска България (разказва една история, чиято достоверност не съм проверявала) решила, че руническите знаци са шифър, с който Александър Пеев, български офицер и съветски шпионин, комуникирал със СССР. Пеев напразно обяснявал, че е пратил странните знаци в Украйна, защото е търсил помощ за тяхното разчитане.

Историците-аматьори твърдят, че Ситовският надпис е създаден от някой от древните – и безписмени според официалната наука – народи, заели своето ДНК на съвременните българи. През комунизма надписът е смятан

за протославянска писменост. Напоследък се приписва на древните траки.

Селяните, които завели Александър Пеев при надписа през 1928 г., вярвали, че знаците указват къде е скрито съкровище. Иманярството по българските земи е на векове. Има го и днес. Заменили романтичните стари легенди с металотърсачи, съвременните иманяри унищожават цели антични градове, безчувствени за разрушението, което предизвикват, оплетени в мрежата на организираната престъпност, простряна от бедните села до върховете на държавата.

Ситовският надпис може би никога няма да бъде разчетен. Може би дори не е надпис и за него трябва да говорят геолозите вместо лингвистите или историците. Но историите и фантазмагориите, които са се напластили около него, показват в миниатюра какви са България и българите през последните няколко века.

Когато през лятото на 2009 г. пътувах от влажната прохлада на Родопите към задухата и прахта на София, мислех за друго. Все още развълнувана от смелостта ми да преглътна страха си от височини и да изпълзя по късата, но стръмна пътека до Ситовския надпис, си казах, че мястото би било чудесно за трилър от типа, с който Дан Браун стана милионер.

Представете си само. Тайнствен древен надпис. Кърваво убийство. Хилядолетна загадка! Всички съставки за международен бестселър и тълпи от международни туристи.

И една бодлива мисъл: Ами ако аз напиша този трилър? Не, не мога. Защо да не мога? Ето ми шанс да оставя след себе си нещо повече от дузини статии в списание, заплашено от фалит. Ще пренапиша историята на живота си. Когато ме попитат защо съм завършила археология, но не работя като археолог, повече няма да отговарям с тренирана ирония: *«Отказах се заради високата заплата, перспективата за развитие и добрите колегиални отношения»*. Ще отвърщам със скромна усмивка: *«Това, че съм журналист с археологическо образование определено ми помогна да напиша първия си бестселър»*.

Житейският поврат ще излезе от сянката на съмнението (кой решава да следва археология вместо право в България през 1999 г.?) и ще придобие ореола на интуитивното решение, което е изглеждало глупаво и наивно, но в крайна сметка е било правилно.

Прашните летни дни в София се точеха, вътрешната дискусия продължаваше, а идеята ставаше все по-плашеща, все по-вълнуваща, все по-привлекателна. Появиха се герои. Започнах да чувам разговори. Да виждам ситуации.

Една вечер си пуснах музика, налях си едно малко уиски и написах първите изречения от историята за ритуалните убийства, извършени на древни тракийски светилища от някой, който сякаш използва «Историята» на Херодот за наръчник.

Няколко глави по-късно моята история започна да мутира.

Формулата на историческия трилър повелява, че зад цялото зло на света стоят тайни общества и езотерични конспирации. Но аз не вярвам в тайни общества и конспирации. Нямах да е честно да тръгна в този коловоз – нито спрямо мен, нито спрямо читателите, нито спрямо героите на книгата, които усещах все повече като живи.

Зарязах конвенциите на жанра и оставих историята сама да приеме форма: портрет на България и българите след две десетилетия на травматичен преход от регулирано комунистическо общество и тоталитарна държава към проблематична либерална демокрация и свободен пазар. Свят на обезлюдяващи се села, емиграция, задушаваша организирана престъпност и избуяващ национализъм. Свят, който двама журналисти – самотни и търсеци нещо, което да осмисли живота им, – наивно мислят, че могат да променят. Едната от тях, разбира се,

е завършила археология.

Доколко съм разказвала за себе си? Полагах съзнателни усилия да не пиша автобиографично и мисля, че успях. Но човек може да избяга от себе си само донякъде – и може би не трябва да го прави.

След три блажени години, в които писах тайно и развих нездравословна връзка с алкохола, [Усмивката на Кучето](#) намери първите си читатели. Не стана бестселър, макар че вече е библиографска рядкост. Появиха се още няколко български археологически трилъра. Те обаче вървят в коловоза на Дан Браун.

А аз написах продължение на историята – като антиутопия. Втората ми книга, [Празната пещера](#), събра страха ми от технологичния ни паноптикум и от авторитарната посока, в която България и светът поеха през 2010-те. И опасението, че ако аз се изправя пред морален избор от типа свобода или сигурност, истина или оцеляване, ще взема решение, от което ще ме е срам.

Странно пътешествие. Докато пишех, понякога ползвах актуалните новини. Понякога в актуалните новини имаше събития, които бях измислила месец по-рано с твърдото убеждение, че няма как да се случат. Веднъж, докато описвах земетресение, стана истинско земетресение.

Днес понякога, докато чета новините, мърморя « *Аз казвах ли ви, че така ще стане! Да бяхте прочели Празната пещера! Да бяхте я разбрали!* ». После се смея, или наливам си едно малко, или се жалвам на близък човек със смесица от самоирония и гняв. Аз казвах ли ви!

Какви са трудностите като писател в България?

Подобно на трудностите на всеки писател навсякъде по света. Да имаш какво да кажеш, да откриеш как да го разкажеш, да намериш път към читателите и (поне в моя случай) да не се пропиеш съвсем, докато го правиш.

И също: как да стигнеш до читатели извън България, при положение, че пишеш на « малък » език, добрите преводачи са малко и държавна политика в тази област на практика няма. Аз имах огромния късмет да срещна преводачката Мари Врина-Николов и да открия в нея благосклонен читател, приятел и съюзник, който се бори за френските издания на *Усмивката на Кучето* и *Празната пещера*.

Как изглежда българската литературна сцена?

Преди време участвах в семинарите по творческо писане на фондация « Елизабет Костова », които насърчават проходящи български и англоезични автори. На финала имаше среща с ученици. Седяхме ние, участниците, и си предавахме микрофоните, докато публиката питаше. Как пишете? Защо пишете? Какво ви вдъхновява? И ние отговаряхме – десет усти, въображения, надежди. Отговаряхме едно и също. Срещата спокойно можеше да бъде с един проходящ писател.

С утвърдените автори е същото. Те само отговарят по-умело, с рутина и – зависи от характера, – с известна досада.

Но отговорите са едни и същи. Не знам дали е така, защото творческият процес е еднакъв при всички, независимо от крайното качество и славата. Или толкова сме чели и слушали други писатели по същия въпрос, че сме попили думите им и неволно ги повтаряме, защото така е « писателско »?

Затова стоя извън литературната сцена.

Освен това не се смятам за писател. Аз само написах две истории, които нямаше как да не напиша, и се намери кой да ги издаде. Опитът ми да напиша трети роман, « защото така правят истинските писатели », беше

поучителен провал. Това е.

Имаш ли други проекти?

Днес съм прясно прехвърлила четиридесетте. Пак е криза. Не пътувам толкова. Още пиша за Vagabond, още се притеснявам дали няма да фалираме. След дълга и болезнена съпротива приех съдбата на *Усмивката на Кучето* и *Празната пещера*. Връзката ми с алкохола е по-здравословна. Спечелих приятели, загубих приятели. Понякога съм самотна.

Енергията, която влагах за писането на романи, отива за писането на статии за *Vagabond*. В интернет животът им е доста по-дълъг от месец – поне, докато www.vagabond.bg е онлайн. Вместо художествена литература пиша документалистика – книги на английски език за културно-историческото и религиозно наследство на България. Независимо дали е на хиляди или на 40 години, то е разнообразно и вълнуващо. Няма нужда от измислени древни писмености, за да е «секси». Просто трябва да го познаваме. Последните ни книги [A Guide to Communist Bulgaria](#) и [A Guide to Jewish Bulgaria](#) са за това – за миналото, скрито пред очите ни по улиците, по които минаваме всеки ден. Следващата е за Странджа – «мистичната» планина на ходещи по живи въглени нестинари, обезлюдени села и развалините на казарми и телени огради, охранявали границата на социалистическа България с натовска Турция.

Понякога писането на художествена литература ми липсва. Но само понякога.

Бележки :

(1) Hannah Arendt, *Between Past and Future. Six exercises in Political Thought*, The Viking Press Inc, 1961, p. 174.

(2) Guéorgui Gospodinov, *Physique de la mélancolie*, Editions intervalles, 2015, prologue.

Снимки : © Милена Попова.

[Линк към френската версия на статията](#)

[Линк към английската версия на статията](#)

* Асен Слим е професор по икономика в Националния институт за източни езици и цивилизации (Inalco). [Блог](#).

За да цитирате статията : Assen SLIM (2021 г.), « Да изведеш живота си от сянката на съмнението? Интервю с Димана Трънкова », *Regard sur l'Est*, 6 юли.

[Retour en haut de page](#)

date créée

06/07/2021

Champs de Méta

Auteur-article : Асен Слим*